

Effectmeting advies Cultuur in transitie

Commissie Corona en cultuur

Voor dit advies werd een commissie samengesteld. Deze kwam acht keer bij elkaar in de periode 25 augustus 2020 t/m 6 juli 2021. De commissie bestond uit Joris Wijsmuller (vz), Lenny van Klink, Patrick Bossuyt, Nadia Troeman, Silvana Sodde, Swati Ben Gupta en Jacob van der Goot.

Korte omschrijving van het advies

De impact van de coronacrisis op kunstenaars, makers en instellingen in Rotterdam is enorm, en dwingt zowel de culturele sector als de gemeente tot nieuwe stappen. Het Cultuurplan 2021-2024 'Stad in transitie, cultuur in verandering' zet al in op vernieuwing, en biedt met de beleidsprioriteiten inclusiviteit, interconnectiviteit en innovatie belangrijke handvatten die tijdens deze pandemie van onmisbare waarde blijken te zijn. Het is nu cruciaal om vertrouwen in de sector te stellen en de noodzaak tot verandering - die er al was - gezamenlijk verder vorm te geven.

De RRKC gaat bij het voorliggende advies uit van het realistische scenario waarin de cultuursector zeker in 2021 en 2022 nog rekening heeft te houden met de anderhalvemetersamenleving. Om verandering op lange termijn mogelijk te maken, is op korte termijn versoepeling en facilitering noodzakelijk. De Raad doet hiervoor vier aanbevelingen aan zowel gemeente als cultuursector:

1. Versoepel de toepassing van subsidieregels en werk met voorfinanciering
2. Blijf inzetten op een vitaal klimaat voor de makers, creatieve ondernemers en kunstenaars in de stad
3. Zorg juist nu voor het stimuleren van cultuureducatie
4. Faciliteer een veilig werk- en presentatieklimaat, buiten en binnen

De aanpak van de directe effecten op de korte termijn (2021) moet bijdragen aan het creëren van ruimte voor transitie. De Raad constateert dat de coronacrisis leidt tot versnelling van wezenlijke veranderingen in het veld: de crisis als vliegwiél. In dit advies worden zes veranderingen beschreven:

1. Innovaties met nieuwe productie- en presentatiepraktijken
2. Toename solidariteit, samenwerking en deelcultuur
3. Een versnelde aandacht voor digitalisering
4. Toenemende behoefte aan publieke/alternatieve ruimte voor programmering
5. Een groter beroep op eigen talent en bronnen
6. Op zoek naar een bredere bekostiging

De Raad adviseert de gemeente om samen met de cultuursector de veranderingen te benutten voor de ontwikkeling naar een nieuw overstijgend perspectief in 2025. Dat perspectief zal richting moeten geven aan de wijze waarop de huidige steunmaatregelen worden omgebogen naar investeringen voor een nieuw duurzaam cultureel ecosysteem met gelijke kansen voor alle cultuurprofessionals en -beoefenaren.

Stakeholders

De belangrijkste stakeholders die belang hebben bij het advies zijn:

- de gemeente (de wethouder van cultuur, de afdeling cultuur, de raadsleden van raadscommissie ZOCS)
- de cultuursector (culturele instellingen, makers, kunstenaars, creatieve ondernemers)
- de private sector (Vereniging particuliere fondsen, bedrijven, donateurs)

Beknopte beschrijving van de gang die het advies maakt door het gemeentelijk apparaat

- Gesprekken met gemeente over het advies vóór publicatie
De RRKC heeft om de wethouder niet te verrassen het advies op 26 januari gepresenteerd aan de afdeling Cultuur van de gemeente. De adviestekst werd niet vooraf gestuurd. Reacties:

- Het is een goed en bruikbaar advies dat aansluit bij het werk van de gemeente.
- Wat betreft de private sector zegt de gemeente zich in een lastige positie te bevinden. De RRKC beaamt dat dit een lastig onderwerp is, maar vindt dat de gemeente hier zou moeten aanmoedigen en coördineren.
- Het advies sluit aan bij de werkzaamheden van de Denktank die de gemeente zelf heeft opgericht. De RRKC streeft naar een goede afstemming met gemeente en Denktank.
- Niet duidelijk is wat de rol is van het publiek.
- De dag erna reageerde hoofd afdeling Cultuur telefonisch dat het advies voor hen weinig nieuws bevatte. Men was benieuwd naar de feitelijke tekst van het advies.

Daarna presenteerde de RRKC het advies op 3 februari vóór publicatie aan de wethouder cultuur. Zijn reactie was afhoudend. Hij dankte de RRKC voor het vele werk. De essentiële boodschap dat het college een perspectief zou moeten ontwikkelen voor de komende jaren drong nog weinig door. Zijn reactie:

- Hij ziet voor wat betreft de *korte termijn* opgave veel aanknopingspunten met het huidige beleid. Aan sommige aanbevelingen wordt al gevolg gegeven, zoals de ruimteproblematiek en de versoepeling in subsidieregels. Op cultuureducatie wordt al extra ingezet, niet ad hoc maar met verduurzaming in het curriculum. Hij is ook bezig met een onderzoek naar een opvolger voor de percentageregeling. En met de facilitering van het werkklimaat, binnen en buiten
- Voor wat betreft de *lange termijn* adviezen beklemtoont hij dat innovatie alleen maar belangrijker wordt. Die moet uit de sector zelf komen. Zo ook de samenwerking. De gemeente wil de leidende rol van de RCB hierin stimuleren. Ook met digitalisering gaan de instellingen zelf aan de slag. Live blijft volgens de wethouder wel het mooiste. Qua ruimte is er een mismatch. Koppel lege ruimtes aan nieuwe gebruikers. De wethouder pleit voor een dashboard voor ruimtegebruik, door de cultuursector zelf op te zetten. Lokaal opereren is mooi, maar blijf ook internationaal gericht. De wethouder is tot slot een groot voorstander van een bredere bekostiging. Treurig is wel dat instellingen die vermogen hebben opgebouwd nu uit de boot vallen qua steun.

- Schriftelijke reactie college op het advies na publicatie

Op 15-4-2021 ontving de RRKC een schriftelijke reactie van wethouder cultuur. De brief was bedoeld als een meer inhoudelijke reactie op het advies. De wethouder meldt hierin dat het advies behulpzaam kan zijn bij het kijken naar de mogelijkheden om de cultuursector te helpen bij het maken van een herstart en een transitie om weerbaarder, wendbaarder en veerkrachtiger te worden voor eventuele nieuwe crises. De wethouder betreurt het echter dat de RRKC zich niet heeft aangesloten bij de advisering van door hem opgerichte Denktank. Daardoor is er veel dubbel werk verricht. Hij had gehoopt op meer samenwerking tussen de partijen.

Op 20-4-2021 stuurt de voorzitter van de RRKC de wethouder een reactie waarin hij het betreurt dat de wethouder nauwelijks ingaat op de inhoud van het advies. Verder schrijft hij dat de RRKC een mandaat heeft om naast gevraagde adviezen, op eigen initiatief het College te adviseren. De coronacrisis is de grootste calamiteit van onze generatie, de impact op de cultuursector in Rotterdam is zonder precedent. Het zou volgens de voorzitter bevreemding wekken als de RRKC daar niet over zou adviseren.

- Reacties gemeenteraad

Er kwamen positieve reacties binnen van de woordvoerders cultuur in de gemeenteraad, onder meer tweet van Jimmy Smet (Groen Links) en Elene Walgenbach (D'66). Er zijn gesprekken met Geert Koster (LR), Jimmy Smet (GroenLinks) en Elena Walgenbach (D'66).

- Agendering in de gemeenteraad

Het (ongevraagde) advies is nooit formeel behandeld in de commissie ZOCS of gemeenteraad. Wel kreeg het advies van de Denktank een plek op de agenda. Niet verwonderlijk aangezien dit een initiatief was van wethouder Kasmi.

Effecten in cultuursector en andere stakeholders

- Reacties Directeuren Overleg

Er kwamen uit het DO positieve reacties van Walter Ligthart (Theater Rotterdam), Olof van der Wal (SKAR) en Caroline Pietermaat, voorzitter van het Directeuren Overleg (DO). Op 25 maart 2021 sprak

de RRKC met het DO over het advies. De vraag kwam op om vanuit het DO gezamenlijk invulling te geven aan aanbevelingen. De RRKC vindt dat een goed plan. De RRKC gaat ook om die reden een tweede reeks denksessies organiseren. Daarnaast is het nakende corona webinar van het DO daartoe geschikt. Dit vindt plaats op 7, 8 en 9 juni onder de werktitel Kunstlab.

Rotterdam Unlimited is na lezing van het advies met de RRKC komen praten over zijn initiatief 'Digitown Rotterdam'.

- Reactie RCB instellingen

Op 9 februari 2021 ontving de RRKC een reactie per mail van de RCB. "In onze bijeenkomst van 26 juni 2020 hebben we voorts gesproken over de input die de RCB zou leveren voor het aanvullend advies van de RRKC op het cultuurplan 2021-2024 in verband met de coronacrisis. De RRKC gaf in dit gesprek aan dat nog niet bekend was hoe dit extra advies tot stand zou komen en dat een plan hiervoor nog in wording was. De directeurs van de RCB-instellingen waren dan ook verbaasd door de uitnodiging voor de presentatie in de livestream van 9 februari 2021 van het RRKC-advies, 'Cultuur in transitie' dat "de voorwaarden beschrijft om de cultuursector sterker uit de crisis te laten komen, op korte en langere termijn en dat tot stand kwam met input van Rotterdamse makers en instellingen, geleverd in denksessies". Geen van de acht RCB-instellingen is vertegenwoordigd geweest in de genoemde denksessies. We vinden het een gemiste kans wanneer in het advies de ervaringen van deze instellingen in Rotterdam niet zijn meegenomen."

De RRKC antwoordde dat vier instellingen van de RCB waren uitgenodigd voor de denksessies. Drie waren er, een kon wegens drukte niet meewerken.

Medewerkers van Theater Rotterdam en Museum Boijmans Van Beuningen waren panellid in de presentatie.

Op 16 april 2021 vroeg de RRKC in een RCB-overleg om reacties van RCB-instellingen op het advies. De reacties samengevat:

Er is geen gezamenlijk standpunt van de RCB over het advies van de RRKC. Er is kennis van genomen. Het advies gaat vrij obligaats mee met de standpunten van de wethouder over inclusiviteit en diversiteit en het biedt weinig tools om mee aan de slag te gaan.

Gemist wordt een analyse van de sector. De coronacrisis dempt de eigen inkomsten van organisaties die tegelijkertijd worden beoordeeld op hun financieringsmix. Wat is de rol van de overheid om de gemiste inkomsten te compenseren?

Het idee van de RRKC dat er meer geld van derden nodig is te makkelijk en te weinig constructief. Het budget van gesprekspartner wordt niet groter met hulp van derden want die hulp wordt al maximaal aangesproken. De RRKC merkt op dat vooral de gemeente hierop wordt aangesproken en niet de instellingen.

Goed dat de RRKC meekijkt of het extra geld vanuit het rijk door Rotterdam wel aan cultuur wordt besteed.

Er is geen sprake van een hele nieuwe, of vervangende productcategorie 'hybride'. RRKC licht toe dat met 'hybride' de vervaging tussen sectoren is bedoeld.

Cultuur kan helpen maatschappelijke problemen op te lossen, maar de gemeente moet hier dan wel ruimte voor maken, bijv. door cultuurorganisaties ook met andere wethouders te laten praten dan die van cultuur.

- KCR

KCR complimenteert de RRKC met het advies. Uit een mail van de directeur: "Ik ben natuurlijk vooral heel tevreden over de prominente wijze waarop cultuureducatie in het advies is verwerkt en de centrale boodschap dat we in deze tijd juist veel behoefte hebben aan cultuureducatie.

Misschien nog ter overdenking een nabrandertje: wij maken ons zorgen over het heersende narratief dat corona de kansenongelijkheid en de leerachterstanden vergroot, dat de achterstand in vooral de cognitieve vakken snel moet worden ingehaald en dat we even geen tijd hebben voor cultuuronderwijs. Dat is een redenatie die de leerlingen (ik heb al die tijd blijkbaar niks geleerd), de leraren (hoe krijg ik die achterstand weggewerkt?), de ouders (jeetje, mijn kind heeft een achterstand. Wat nu?) en de school (hoe krijgen wat dat allemaal in dit jaar voor elkaar?) enorm onder druk zet. Die druk bevordert de prestaties of, straks, het toetsresultaat niet enorm. Alleen maar verliezers. En waarom? Deze tijd vraagt juist om wat meer ruimte en rust om goed om je heen te kijken wat er allemaal gebeurt en dat een plek te geven. Juist goed cultuuronderwijs kan die ruimte op een zinvolle manier invullen en besteedt aandacht aan de brede (sociaal-emotionele) ontwikkeling van het kind. Daar wordt iedereen wijzer van. Cultuuronderwijs juist nu!"

Verder publiceerde KCR een positieve reactie op het advies op zijn website:
<https://kc-r.nl/artikelen/cultuur-in-transitie-advies-van-de-rrkc/>

- Cultuur Concreet

Op 18 maart had de RRKC een gesprek met directeur Gaby Lafeber.

- SKAR

Suggestie Olof van der Wal om een brief te laten circuleren van niet gesubsidieerde initiatieven om een beroep te kunnen doen op (corona)steun.

- Denktank

De RRKC had op 14 januari een oriënterend gesprek met de Denktank voor een toelichting op elkaars taken en voor afstemming. De voorzitter en secretaris van de commissie Corona en cultuur schoven op 27 januari als toehoorder aan bij het eerste werkconferentie van de Denktank.

Op 26 februari stuurde de voorzitter van de Denktank een reactie naar Jacob van der Goot.
"...Met genoegen hebben we gezien dat het advies voor het grootste deel aansluit bij de gesprekken in de werkconferentie van de Denktank op 27 januari jl. en de bevindingen van de kerngroep van de Denktank. Het zal je niet verbazen dat het advies van de Denktank straks ook in lijn zal liggen met de strekking van het RRKC-advies".....

- Reacties deelnemers Denksessies vóór publicatie

"Het zou goed zijn als het advies verder wordt onderbouwd door onderzoek. Wat is de feitelijke achterstand van zzp-ers? Nu zijn er veel afhankelijk van TOZO maar wat gebeurt er als die wegvalt?"

"De internationale positie en uitwisseling moet een zorgpunt blijven, ook in een nieuwe culturele sector."

"Er moet aandacht komen voor herintreding van kunstenaars die door de vloer zijn gezakt; veel onder hem hebben een migrantenachtergrond. Iedereen vindt de drie i's heel belangrijk. Toch blijkt het voor grote organisaties moeilijk om ernaar te handelen."

"In de aandacht voor digitalisering moeten de sociale media meer aandacht krijgen. Hoe gaat de gemeente hiermee om bij het publieksonderzoek?"

- Andere adviesraden
- Panelleden tijdens de webpresentatie

Katinka Vermeulen:

"Theater Rotterdam is continu in verandering en zal niet terugkeren naar de oude situatie. In de komende vier jaar zal meer worden gemixt in functies en zullen nieuwe vormen ontstaan waaronder installaties. Digitaliseren zal altijd vanuit de inhoud gedreven zijn."

Natasha Slagtand:

"Stel als grote instellingen je ruimte open en verschuif gelden. Laat jongeren toe om iets anders te bedenken."

Guy Coolen:

"Het internationale aspect lijkt in het advies te ontbreken. Nu ontstaan online mogelijkheden om internationale uitwisseling te behouden. O. heeft een netwerk van 15 partners in de wereld."

Yoeri Meessen:

"Ik ben heel blij om te lezen in het advies dat we met z'n allen blijven inzetten juist op die drie i's. Want er is nog heel veel werk te verzetten, het zou gek zijn om nu met z'n allen van koers te veranderen."
"Wat ik ook nog wel graag wil onderstrepen: ik denk dat het slim is en goed in jullie advies dat jullie twee tijdspaden uit elkaar halen. Je zegt, je hebt én een lange-termijntransitie waar we aan werken met z'n allen. Sectorbreed hebben we een aantal uitdagingen te gaan. En dat heeft te maken met publiek, met financiering, met inclusie... noem maar op. En daar moeten we onverminderd met z'n

allen aan werken. Tegelijkertijd hebben we ook korte termijn echt werk aan de winkel om te zorgen dat we met z'n allen die crisis doorkomen. Want met waardering en aandacht kun je bij de Albert Heijn niet betalen. Dus we moeten op de korte termijn keihard investeren in Fair Pay, in werkgelegenheid in de sector en in goed opdrachtenbeleid voor makers. En het is niet of/of... het is en/en: én korte termijn én lange termijn. Dus ik ben heel blij mee om dat terug te lezen in jullie advies."

- **Boekman**

Met Boekman heeft de RRKC zijn werkwijze voor het advies uitgewisseld. Boekman ging in opdracht van het ministerie van OCW de gevolgen van de coronamaatregelen voor de culturele sector cijfermatig in beeld brengen om daarmee gerichte steunmaatregelen beter te kunnen onderbouwen. Dat onderzoek richtte zich niet alleen op de huidige situatie van de sector, maar ook op de ontwikkeling daarvan in de nabije toekomst. Boekman was benieuwd hoe de RRKC het veld betrof bij zijn advisering.

(Onderzoek nog niet gereed)

- **Kunsten92**

De landelijke belangenorganisatie Kunsten92 legde in februari vertrouwelijk een concept aan de RRKC voor van een manifest New Creative Deal, te publiceren in maart 2021.

- **VNG**

In Corona, cultuur en gemeenten - Informatiegids over gemeentelijke coronasteun aan de lokale culturele infrastructuur (februari 2021, Berenschot) opgesteld wordt op blz. 36 verwezen naar de RRKC:

"Niet alleen de Raad voor Cultuur heeft het over innoveren en hervormen (zie § 5.5), ook lokale adviesorganen zoals de Rotterdamse Raad voor Kunst en Cultuur (RRKC) signaleren dat de cultuursector blijvend zal veranderen. In zijn advies Cultuur in transitie (9 februari 2021) geeft de RRKC aan dat rekening moet worden gehouden met 'een lange doorwerking' en een 'verdere ontwrichting' en dat de cultuursector zeker tot en met 2022 rekening moet houden met de anderhalvemeterregel. De voorzitter van de raad zegt: "de politiek heeft de neiging om te denken: als we straks allemaal gevaccineerd zijn, dan gaan we terug naar het oude normaal. Maar dat zal in de culturele sector niet zo zijn." Volgens hem zal er stap voor stap naar een nieuwe werkelijkheid worden gegaan."

- **DEN**

Kennisinstituut voor digitalisering in de cultuursector DEN plaatst op zijn website het nieuwsbericht: "RRKC brengt advies 'Cultuur in transitie' uit aan de Rotterdamse cultuursector."

Communicatie

Na verschijning van het advies:

Video (Live-stream en na lancering)

In totaal waren er 454 kijkers in de live-stream. De verdeling was als volgt:

- Facebook: 109 live kijkers + 15 kijkers na lancering: 124 kijkers
- Youtube: 348 live kijkers + 128 kijkers na lancering: 476 kijkers
- Instagram: 78 kijkers presentatie + 59 kijkers interview instellingen: 137 kijkers

Website

- Bezoeken site www.rrkc.nl/corona en [gerelateerde nieuwspagina's](#): 1.506 bezoeken
- Downloads advies: 454 downloads
- Downloads bijlagen (1, 2 & 3): 50 downloads

Pers

NRC was mediapartner van het advies. Zij hadden de 'scoop', het voorrecht als eerste naar buiten te gaan met de boodschap.

NRC

['Cultuur moet anders na de crisis'](#):

Interview Jacob van der Goot en Joris Wijsmuller. Zie bijlage voor plaatje als je geen abonnement op NRC hebt.

Link: <https://www.nrc.nl/nieuws/2021/02/09/ongevraagd-advies-rrkc-nieuw-cultureel-ecosysteem-nodig-a4031101>

Rijnmond TV

Daarnaast had Jacob van der Goot, vanochtend om 8.20 uur een interview met Rijnmond.

[Rotterdamse Raad voor Kunst en Cultuur kijkt naar toekomst: 'Oude normaal komt niet meer terug'](#)

Link: <https://www.rijnmond.nl/nieuws/203847/Rotterdamse-Raad-voor-Kunst-en-Cultuur-kijkt-naar-toekomst-Oude-normaal-komt-niet-meer-terug>

In mei 2021 plaatste de RRKC de volgende pagina op zijn website.

<https://www.rrkc.nl/overzicht-coronanieuws-ondersteunende-maatregelen-en-subsidies/>

Van deze pagina is verreweg het meeste geklikt op de makersregeling van Stichting Droom en Daad.

De pagina van de gemeente is tweede.

De pagina is op het moment 145 keer bekeken.